

Jozef CILLER
STOLIČKA

This is a study about the meaning and understanding of the stool, such homely thing in the human life, in the scenic expression.

Jednou z možností tvorby scénografa je hľadať nové a skryté významy všedných vecí. Preto mám rád v scénografii predmety, ktorých sa človek dotýka a ktoré sa spätne dotýkajú jeho. Pre mňa je takýmto predmetom stolička.

Obr. 1

Obr. 2

Stolička má svoje zvláštne miesto v našej sedavej civilizácii. Patrí medzi najpoužívanejšie a najužitočnejšie veci pre človeka odkedy sa naučí až pokým vládze sedieť.

Stolička, podobne ako napríklad architektúra alebo odev, je svedectvom svojej doby, jej kultúrnej, estetickej i technologickej

úrovne, ale predovšetkým svedectvom o človeku. Každá stolička akoby mala v sebe zakliaty svoj príbeh, svoju minulosť. Najradšej používam na javisku stoličky zo života, ktoré akoby odovzdávali toto tajomstvo ako štafetu hercov.

Obr. 3

Stolička z oblasti užitého umenia vstupuje na javisko, do filmu, televízie, opery. No častokrát je aj svojbytným výtvarným objektom. Elegancia tvarov, ľahkosť, jednoduchosť a rovnováha medzi hmotou a konštrukciou, to všetko sú vlastnosti, pre ktoré sa stolička stala fantastickým a dodnes neprekonaným príkladom nadčasového dizajnu. Absolútne spojenie formy a funkcie...

Pán Thonet, ktorý v roku 1859 vyrobil prvú sériu týchto stoličiek, vymyslel univerzálnu stoličku, schopnú funkčne dopĺňať a harmonizovať najrozličnejšie typy prostredí vo veľkom historickom zábere. Slúžila kedysi i dnes, v parlamente i krčme, kuchyni, nemocnici a ,samozrejme, aj na javisku.

Obr. 4

Obr. 5

Stolička na javisku mi častokrát pomáha vymedziť divadelný priestor. Výber stoličky môže určiť sociálne prostredie a charakter postavy v dobových súvislostiach. Príkladom je kráľovské alebo elektrické kreslo.

Stolička je jedným z najpoužívanejších a najdostupnejších predmetov pre vyjadrenie situácie a vzťahov na javisku - pre tvorbu mizanscény. Napriek tomu, že dáva hercovi veľa možností, svojou konkrétnosťou ho núti konať reálne a pravdivo. Stolička má vzťah k priestoru a k človeku. Táto vlastnosť sa dá využiť a znásobiť práve na javisku, kde okrem toho, že je jedným z najjednoduchších funkčných mobilných prvkov scénografie, môže nadobúdať ešte hodnoty metafory, symbolu a personifikácie.

Obr. 6

Scénografiu inscenácie hry „Beta, kde si?“ som sa pokúsil vyriešiť množstvom stoličiek, ktoré tu fungovali v troch rovinách. Prvá, pomenujme ju reálnou rovinou, vznikla tým, že som každému človeku priradil jednu, jeho osobnú stoličku, ktorá spĺňala reálne funkcie, človek na nej mohol sedieť, stáť, mohol si zavesiť na ňu

kabát, proste hral s ňou v interiéri ako s dôverne známym predmetom ľudským i scénografickým, ako človek i ako herec. Druhú rovinu vytvorilo toto množstvo stoličiek, ktoré bolo schopné priestor členiť, vytvárať napätia, vytvárať atmosféry.

V tretej rovine sa pracovalo so stoličkou ako so symbolom, metaforou, personifikáciou. Bolo možné ju použiť ako zbraň, ako hrob, ba v určitej situácii sme ich použili ako stádo dobytky.

Obr. 7

Nič nemôže byť krásne, čo nie je užitočné. Čím viac so stoličkou robím, tým ju mám radšej. Udivuje ma svojou nenahraditeľnosťou, nenápadnosťou, ale i demokraticnosťou a svetovosťou. Stolička je pre mňa po lyžici a posteli najpotrebnejším predmetom v živote človeka.